

Johann Nitsche (1739?—1830?)

Narozen po roce 1739 v Opavě, zemřel mezi lety 1830 a 1831 rovněž v Opavě. Sochař, celý život působící v Opavě a jejím okolí, je synem Antona Nitscheho (1706—1763) a Kateřiny (zemřela 1826), kteří uzavřeli sňatek 26. července 1739.

Žil v Opavě, kde roku 1801 zakoupil dům č.286 na Ostrožné ulici a o třináct let později je zmiňován jako sochař a měšťan.

Jeho nezanedbatelné celoživotní dílo se soustředí převážně v okolí Opavy, svou prací zasáhl ale také do oblasti polského Slezska, konkrétně do regionů Opole – Krapkowice – Gliwice – Ratiboř – Bielsko-Biala.

Ačkoli je jeho tvorba spíše regionálního charakteru, je možné jeho dílo řadit stylově do počátku 19. století, ačkoli barokní prvky a tendence jsou stále převažující. Oblíbeným Nitscheho motivem byl Neptun, kterého měl v oblibě komponovat rozkročeného nad mořským živočichem.

„Dílo Johanna Nitsche se vyznačuje kombinací robustní plasticity sochařského tvaru, i v kameni hlubokými zářezy řezbářsky modelovaného, s klasicistním vyzněním.“¹ Takto je dílo J. Nitsche charakterizováno dvojicí autorů Schenková – Olšovský.

Dochovaná díla

Sv. Pavel a sv. Jan Evangelista, 80. léta 18. století

Farní kostel sv. Jana, Velké Hoštice

Obě dřevěné sochy jsou provedeny v životní velikosti, jejich postoj je vznešený, důstojný a respektování hodný, avšak gesticky je práce nepřesvědčivá, se silným pocitem strojenosti. V precizním a dynamickém zpracování drapérie, zejména v horní polovině sochy sv. Pavla, můžeme vytušit obratnost Nitscheho v této problematice. Drapérie vybíhá ze středové osy a zcela asymetricky, zároveň však působivě, vybočuje proti tektonickým principům. Zpracování drapérie v dolní polovině je silně antikizující v podobě připomínající mokrou látku přiléhající k tělu. Obě sousoší jsou umístěny v průčelních nikách.

Socha Neptuna, 90. léta 18. století

Krnov, kašna v parku poblíž kostela sv. Martina

Pískovcová socha původně pocházející ze zámku ve Slezských Rudolticích zpodobňuje Neptuna, který je rozkročen nad abstraktním zobrazením mořské ryby. Postava má mírný náznak kontrastu, který umocňuje navíc diagonálně komponovaný trojzubec, jako jeden z hlavních atributů. Nitscheho rukopis je zřetelný a jasně odkazuje k soše Neptuna v polských Gliwicích. Projevuje se zejména ve zpracování fyziognomie, vousů, detailu nosů a velké vrásky, které jsou u obou soch totožné.

¹ Marie Schenková, Jaromír Olšovský, *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*, Opava: Slezské zemské muzeum, 2001, s.152.

Sochařská a řezbářská výzdoba kazatelny, 1793

Opava, minoritský kostel sv. Ducha

Podle údajů z farní kroniky vytvořil Nitsche kazatelnu a tabernákl, ten však byl odstraněn zřejmě v době stavebních úprav v roce 1889. Kazatelna se však dochovala a je stylově opět velmi blízká kazatelně v kostele sv. Jakuba v Ratiboři. Podoba se projevuje jak v architektonickém řešení celku, tak rovněž v detailním zpracování a klasicistní ornamentice. Podobná jsou si také gesta a vzájemné kompozice andělů, jimiž osadil stříšku, jež je zakončena dekorativní vázou. Fyziognomie andělů také odkazuje k nárožním andílkům kladí v kostele v nedalekém Hradci nad Moravicí. Parapet řečniště kazatelny je členěn pilastry a vyložen reliéfem s motivem desatera (Desky Desatera v chrámu).

Hlavní oltář se sochařskou výzdobou, 1829

Hradec nad Moravicí, kostel sv. Petra a Pavla

Dvojice autorů Schenková – Olšovský se domnívají, že Nitsche je nejen autorem bočních soch sv. Petra a Pavla, ale pravděpodobně také hlavního oltáře, „i když B. Samek upozornil na možnost, že architekturu hlavního oltáře zhotovil Andreas Koschatzky, podle vzoru bočních oltářů, které pocházejí z opavského františkánského kostela sv. Barbory.”²

Nedochovaná díla

Neptun, před r. 1800

Opava, Horní náměstí

Historie sochy Neptuna z Horního náměstí je bohužel nevyjasněná. Nitsche sochu vytvořil před rokem 1800 za 120 zlatých. Na podzim roku 1800 byla přemístěna do Městských sadů v Opavě a téměř o šedesát let později restaurována. Po dalších sto letech byla přemístěna do Arboreta v Novém Dvoře, odkud ji v 70. letech 20. století někdo ukradl. Nejsou známy další upřesňující informace.

Tabernákl s adorujícími anděly, 1793

Opava, minoritský kostel sv. Ducha

Již zmíněný tabernákl Nitsche vytvořil v roce 1793 a po sto letech, přesně v roce 1889, byl odstraněn v souvislosti se stavebními úpravami a stavbou nového oltářního retabula. Nitscheho oltář byl „pravděpodobně dřevěný, tabernákl s bílým nátěrem a zlacením, koncipovaný jako chrámek, završen dnes přemístěným uctívaným obrazem P. Marie Pomocné. Boční křídla a stříška tabernáklu byly osazeny postavami andílků, jež jsou podle nezřetelné fotografie v pojednání své

² Marie Schenková, Jaromír Olšovský, *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*, Opava: Slezské zemské muzeum, 2001, s.153.

draperie a celkové tělesné traktaci blízké postavám andělů, kterými J. Nitsche v roce 1829 vyzdobil tabernákl hlavního oltáře ve farním kostele v Hradci nad Moravicí.”³

Práce v polském Slezsku

Ratiboř

- kazatelna a hlavní oltář (oltář se nedochoval), dominikánský kostel sv. Jakuba, 1780
- renovace sochy P. Marie, mariánský sloup, náměstí, 1791 (realizace ale není jistě doložena)

Hora sv. Anny u Opole

- pískovcový reliéf s erbem knížecí rodiny Gašínů, kaple sv. Schodů, 1781
- reliéf (dnes neznámý), kaple sv. Veroniky, 1783
- reliéf, kaple sv. Maří Magdalény, 1785

Gliwice

- kašna se sochou Neptuna, náměstí, 1794; autorem bazénu a soklu je Simon Zawodník z Valašského Meziříčí
- socha sv. Jana Nepomuckého, 1794

Krapkowice

- kašna

Bielsko-Biala

- práce pro kostel sv. Mikuláše – tabernákl s adorujícími anděly, oltář sv. Jana Nepomuckého s bočními dřevěnými sochami sv. Hedviky a sv. Terezie, 1810; křtitelnice, 1811; oltář P. Marie Čenstochovské, 1812; práce nedochovány, zničeny v 60. letech 20. století

Použitá literatura

Marie Schenková, Jaromír Olšovský, *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*, Opava: Slezské zemské muzeum, 2001.

³ Marie Schenková, Jaromír Olšovský, *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*, Opava: Slezské zemské muzeum, 2001, s.154.